
ІННОВАЦІЙНІ ІМПЕРАТИВИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 336.77

*Гаприндашвілі Борис В'ячеславович**

ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ З МЕТОЮ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ КРЕДИТУВАННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація. У статті проведено аналіз стану та проблем залучення іноземного капіталу в економіку України з метою активізації кредитування енергозберігаючих проектів на промислових підприємствах. Промисловість є однією з ключових галузей народного господарства. Найгостріша проблема галузі висока енергоємність продукції. Впровадження сучасних технологій енергозбереження дозволить знизити енергозатрати, підвищити конкурентоспроможність і, як результат, забезпечити економічну безпеку держави. На основі статистичної інформації проаналізовано динаміку залучення іноземних інвестицій, їх структуру за джерелами надходжень і місцем вкладення. Виявлено ряд основних проблем, що перешкоджають ефективному залученню іноземних інвестицій, та їх залежність від різних факторів.

Ключові слова: іноземний капітал, інвестиційний клімат, інвестиції, кредит, енергозбереження, промисловість.

Вступ. За сучасної політичної ситуації нестача власних джерел фінансування особливо гостро відчувається у вітчизняній економіці, яка перебуває в глибокій кризі. Саме тому іноземний капітал стає практично пріоритетним засобом забезпечення найважливіших структурних зрушень у народному господарстві України, значному підвищенню як якісних, так і кількісних показників господарської діяльності промислових підприємств, зростанню технічного прогресу, поновленню наявних матеріально-технічних баз виробництва, а також збагачення обсягів виробничої діяльності та загального економічного зростання. Україна є енергодефіцитною країною, потреби в первинних енергоресурсах держава задовольняє за рахунок власних джерел лише на 42 %.

Потреби промислових підприємств у паливі та енергії безперервно зростають. Потрібно раціонально використовувати паливно-енергетичні ресурси, але це стає неможливим без суттєвих капіталовкладень в енергозберігаючі технології. Саме тому іноземний капітал набуває пріоритетної ролі для втілення проектів з енергозбереження на промислових підприємствах України. Паливно-енергетичний комплекс країни стоїть перед потенційними проблемами, які в першу чергу пов'язані з монопольним становищем імпортера, яке як наслідок несе загрозу енергетичній незалежності та економічній безпеці країни. Без іно-

*Гаприндашвілі Борис В'ячеславович – магістр, аспірант кафедри банківської справи, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», bora1050@mail.ru

земних інвестицій не можливо як створення енергогенеруючих потужностей, так і проведення актуальних заходів з енергозбереження, які потребують величезних капіталовкладень.

Основні визначення напрями «енергозбереження» наведено в нормативній літературі [1]. У світі питаннями стосовно розвитку енергозбереження та його фінансування за допомогою іноземних капіталів у різний час займались багато вітчизняних і закордонних авторів, серед них: А. Бутняров [2], В. Геєць, Г. Дзяна [3] Дж. Даннінг, В. Сазанова [4], М. Сімонова [5], О. Суходоля [6] Пензель, С. Томсон, В. Худавердієва [7] та інші. Науковці відзначають, що головними перешкодами для енергозбереження та залучення іноземного капіталу є недосконалість законодавства, політична та економічна нестабільність, дисбаланс курсових коливань відсутність дієвої системи захисту інтересів інвесторів.

Проте незважаючи на значну кількість існуючих досліджень, практичних рекомендацій як зарубіжних, так і вітчизняних авторів, присвячених проблемам залучення іноземного капіталу, підвищення ефективності його використання, створення умов для сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення надійного захисту інвесторів не втратили актуальності аспекти, які передбачають удосконалення інвестиційної діяльності і потребують уточнень і подальшого вивчення. Недостатньо розробленими залишаються питання понятійно-категорійного апарату енергозбереження, мети, цілей і фінансування об'єктів його здійснення на промислових підприємствах, так як головним чином дослідження наукової спільноти стосуються лише проблем інвестиційної привабливості, динаміки і обсягів надходжень іноземних капіталовкладень.

Постановка проблеми. Залучення іноземного капіталу відіграє значну роль у розвитку національної економіки, забезпеченні економічної безпеки та енергетичної незалежності. Залучення іноземного капіталу сприятиме активізації інвестиційного процесу, впровадженню новітніх технологій, використанню передової техніки та зарубіжного досвіду, а також розвитку малого і середнього бізнесу, що веде до загального зростання інвестиційного потенціалу регіонів і конкурентоспроможності економіки в цілому.

Дана стаття націлена на аналіз особливостей залучення іноземного капіталу в промисловість України за умов формування глобального конкурентного економічного середовища, вивчення проблеми функціонування іноземного капіталу, пошук шляхів вирішення, визначення мотивів і стримуючих чинників факторів обсягів іноземних інвестицій для активізації процесів кредитування проектів з енергозбереження промислових підприємств.

Результати. Україна лише частково забезпечена власними паливно-енерго-ресурсами. Це ставить країну в залежність від експортерів, але головною проблемою є нераціональне використання енергоресурсів і їх надмірне та неконтрольоване споживання. Згідно звіту Міністерства енергетики та вугільної промисловості України за 2015 рік промисловість країни є найбільшим споживачем природного газу після населення та бюджетних організацій (рис. 1 і 2).

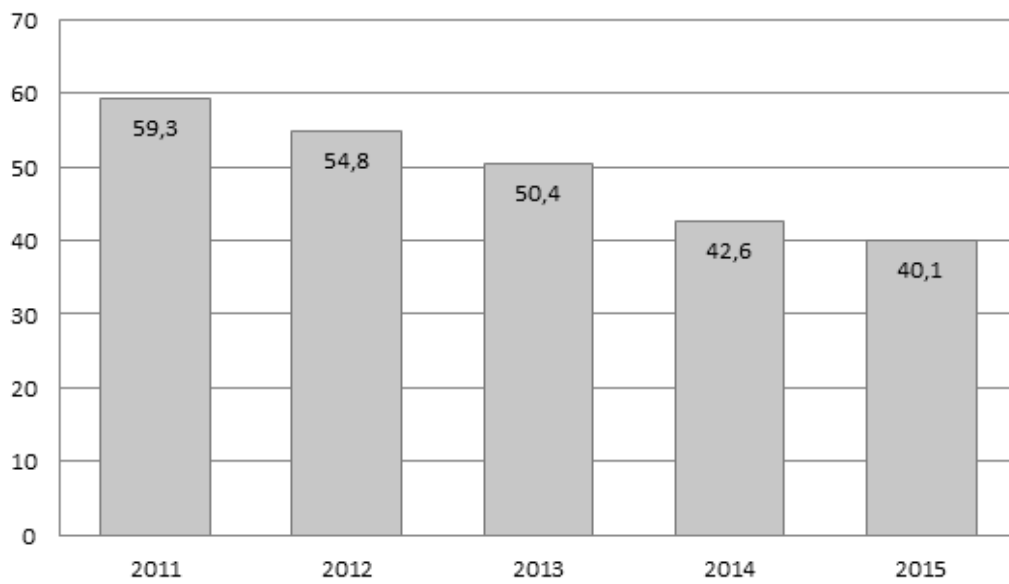


Рис. 1. Споживання природного газу в Україні, млрд куб. м [8]



Рис. 2. Структура споживання природного газу в 2015 році [8]

Найефективнішою реакцією на сучасні виклики та загрози в енергетичній сфері для України мають стати радикальні структурні реформи в усіх напрямках енергетичної політики з метою підвищення енергоефективності, формування конкурентних енергетичних ринків, диверсифікації енергопостачання, збіль-

шення в енергетичному балансі частки альтернативних джерел енергії та видів палива [2, с. 30].

Сучасний стан економіки України далекий від ідеалу, що негативно впливає на інвестиційний потенціал країни на міжнародній арені, ускладнює умови для ведення бізнесу, та як результат погіршує інвестиційний клімат і без того обтяжений великою кількістю законодавчих норм і складною податковою системою. Країна має негативний міжнародний імідж, який склався внаслідок відсутності реалізації успішних інвестиційних проектів масового характеру, які слугували б прикладом для залучення іноземних інвесторів і своєю рекламою для національної економіки. Катастрофічно низька підготовка суб'єктів національної економіки щодо формування інвестиційних пропозицій, відчутність диспропорції регіонального та галузевого розвитку, обумовлюють необгрунтовану концентрацію іноземних інвестицій у вузьких сегментах ринків [3, с. 74].

Сучасна політична та економічна ситуація, як і стан залучення іноземних капіталовкладень у країну значно ускладнюють інвестиційну діяльність. Наявний обсяг інвестицій не здатен забезпечити передумов до стабільного економічного зростання та навіть до повноцінного відтворення їх наявного рівня. Тому для стимулювання залучення іноземного капіталу в промисловість необхідно здійснити ряд заходів до яких слід віднести:

- 1) заходи з реструктуризації підприємств та оновлення їх виробничих фондів;
- 2) заходи зі створення надійних механізмів по страхуванню інвестиційних ризиків і дієвого у сфері інвестування законодавства включаючи й іноземне, запровадження новітніх і сучасних технологій;
- 3) заходи з активізації та підвищення рівня інвестиційної активності, створення досконалого фондового ринку та взагалі програмою максимум має бути досягнення політичної, економічної та законодавчої стабільності в державі для покращення її інвестиційного клімату та економічної репутації.

Вивчення досвіду інших країн дає змогу обґрунтувати переваги та недоліки залучення і функціонування іноземного капіталу в країні. Позитивними сторонами залучення іноземного капіталу є: співпраця між національними та зарубіжними підприємствами; ефективне використання зарубіжного управлінського та організаційного досвіду; збільшення обсягів капіталовкладень; запровадження новітніх технологій; стимулювання експортного потенціалу та його розвиток; акцент на підвищенні рівня зайнятості та кваліфікації робочої сили на промислових підприємствах (виробниче навчання тощо); прискорення темпів структурних перебудов у всіх секторах економіки; підвищення рівня адаптації суб'єктів господарювання до умов зовнішнього та внутрішнього конкурентного середовища. Серед негативних виділяють: збільшення ступеня залежності країни від іноземного капіталу; трансферт частки прибутків з держави; жорстка експлуатація національних сировинних ресурсів [4, с. 88].

За даними Держкомстату України обсяг іноземних інвестицій внесених в економіку країни на 31 грудня 2015 року становив 51,196 млрд дол. США, що на 16,4 % менше, ніж показник 2014 року, не останню роль у цьому зіграли й

курсів різниці (рис. 3). Інвестиції надходили з 134 країн світу. Зокрема країнами Європейського Союзу з початку року внесено 33,042 млрд дол. інвестицій, що становить 76,2 % від загальних обсягів акціонерного капіталу, з інших країн близько 10,329 млрд дол (23,8 %). Основні країни інвестори Кіпр — 11,727 млрд дол, Нідерланди — 5,111 млрд дол, Німеччина — 5,72 млрд дол. У 2015 році частка інвестицій у загальній структурі з Кіпру в порівнянні з 2014 скоротилася з 33,2 % до 27,9 %, при цьому зросла частка інвестицій з Німеччини з 10,9 % до 12,4 %, а з Нідерландів — з 9,7 % до 11,1 %.

За інформацією Держкомстату, в основному таке зниження обсягу інвестицій пояснюється курсовою різницею, за рахунок чого акціонерний капітал зменшився на 7,824 млрд дол., тоді як у першому півріччі вибуття акціонерного капіталу було незначним і становило 660 млн. дол., і одночасно нових інвестицій надійшло 1,298 млрд дол. Водночас частина іноземних інвестицій, що припадає на вітчизняну промисловість, складає близько 16,180 млрд дол., або 32,1 % прямих інвестицій у фінансові установи і установи страхової діяльності — 12,239 млрд дол., або 25,1 %, до підприємств оптової і роздрібною торгівлі, а також ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів — 6,128 млрд дол., або 12,6 %, роботи з нерухомістю — 3,984 млрд дол., або 8,0 %, на фінансування наукових і технічних організацій — 3,234 млрд дол., або 6,4 %. Стосовно заборгованості українських підприємств за кредитами і позиками, а також торговими кредитами й іншими зобов'язаннями перед прямими іноземними інвесторами на 31 грудня 2015 року, то вона становила 7,824 млрд дол., загальний обсяг прямих інвестицій, включаючи акціонерний капітал і боргові інструменти, — 6,472 млрд дол., а темпи зростання прямих іноземних інвестицій в економіку України мають тенденцію до зростання в абсолютних показниках, але темпи зростання з року в рік стають щораз нижчими [5]. Це говорить про те, що в нашій країні мають місце проблеми, які змушують інвесторів скорочувати власні обсяги інвестицій, виводити капітали з економіки України та як результат вкладати менше, ніж раніше.

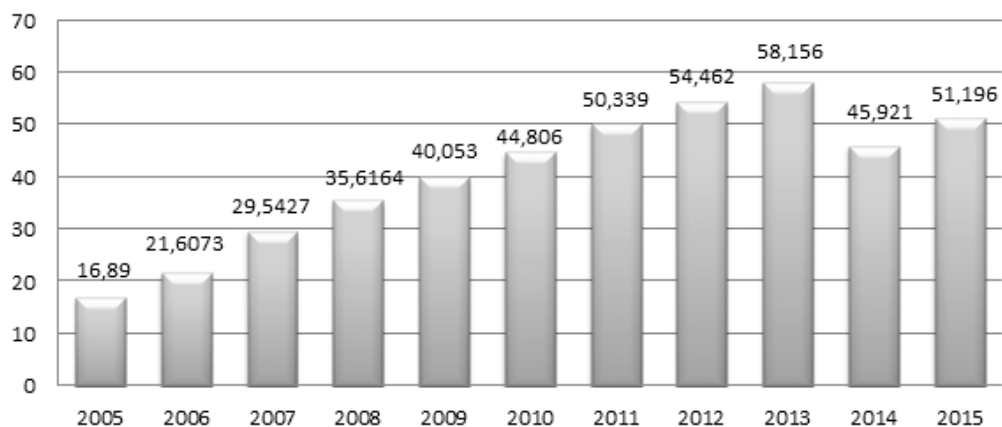


Рис. 3. Динаміка залучення іноземних інвестицій за 2005—2015 роки млрд дол. [8]

По рис. 3 видно, що найбільші прямі іноземні інвестиції було вкладено в економіку України у 2010 році, але найбільший темп росту іноземних вкладень спостерігається у 2005 році, потім темпи знижуються. Як показують дані, 2015 рік, як і 2014 рік, був провальним для іноземних інвестицій в Україні. Удар, якого зазнала промисловість через нестабільну ситуацію на сході країни, не сприяє притоку іноземних інвестицій.

Власники іноземного капіталу дуже обережні до питання інвестування в формі інвестиційного кредитування особливо таких складних і ризикованих проєктів, як енергозбереження. Проте, як свідчить практика, незважаючи на можливі перспективи основними суб'єктами кредитування проєктів з енергозбереження є і залишаються банки з іноземним капіталом і міжнародні банки, що використовують фінансування з іноземних інвестиційних фондів [6, с. 284].

Незважаючи на всі досягнення, потужність процесу кредитування енергозбереження в промисловості невисока. В умовах політичної нестабільності вітчизняні підприємства додають кредитних ризиків і нівелюють зацікавленість іноземних інвесторів, а з коливаннями курсу за останній рік збільшилися і валютні ризики.

Україна на даний момент перебуває у такій ситуації, коли власними силами їй просто не можливо подолати всі труднощі та досягти значних зрушень у соціально-економічній сфері, тому залучення іноземного капіталу в вітчизняну економіку є необхідним для сприяння цьому процесу. Однак інвестиційне середовище України має дуже багато недоліків, з поміж саме тому у відомих інвестиційних рейтингах держава займає останні місця, але слід пам'ятати й про значний інвестиційний потенціал у промисловості, яким багата наша держава та який може проявитись при проведенні ефективної інвестиційної політики з боку уряду країни.

Щоб стимулювати та розширити залучення іноземних інвестицій у країну, необхідно здійснити ряд різнопланових заходів, до яких слід віднести: реструктуризацію підприємств та оновлення їх виробничих фондів, механізмів по страхуванню інвестиційних ризиків і дієвого у сфері інвестування законодавства включаючи й іноземне, запровадження новітніх і сучасних технологій, запровадження нових технологій, активізацію інвестиційної активності, створення фондового ринку і взагалі досягнути політичної, економічної, законодавчої стабільності в країні для покращення її інвестиційного клімату.

Фінансово-кредитний механізм залучення іноземного капіталу для фінансування енергозбереження, незважаючи на недоліки, що мали місце в цьому процесі в Україні, в цілому повинен значно більше стимулювати прихід ефективного інвестора в промисловість для розвитку недержавного сектору, що сприятиме прискореному розвитку економіки країни. [7, с. 49].

На сьогодні Україна далека від поняття «інвестиційно приваблива країна» навіть порівняно з найближчими країнами Східної Європи. Такі висновки підтверджуються різними експертними рейтингами. Відмітною ознакою служить стрімке падіння інвестиційного рейтингу нашої держави спричинене з поліпшенням економічного становища її потенціальних конкурентів на світових ринках і власною політичною ситуацією.

Отже, говорячи про іноземні капітал треба враховувати світовий досвід, який показує, що найбільших успіхів у залученні іноземних інвестицій досягають ті країни, які ставлять таку мету, як першочергову в своїй економіці й використовують при цьому як можна більший арсенал заходів.

Висновки. Іноземний капітал є джерелом кредитування проектів з енергозбереження, який буде сприяти удосконалення галузевої структури економіки за рахунок зменшення частки енергоємних галузей промисловості і як наслідок у загальному обсязі ВВП; перехід на інноваційну модель розвитку економіки; проведення політики мініатюризації техніки; заміні існуючої техніки на таку, яка використовує менше енергії, зменшення втрат енергії в енергомережах тощо. Проте на сучасному етапі в Україні брак іноземних інвестицій. У зв'язку з цим на державному рівні необхідно захистити права інвесторів, гарантувати їх стабільність і повернення інвестицій, вдосконалити нормативно-правову базу здійснення інвестиційної діяльності

Але, на наш погляд, іноземний капітал слід переважно залучати тоді, коли іноземний інвестор їх супроводжує наданням новітньої техніки та передових технологій. У протилежному випадку, щоб зберегти національне багатство і отримувати від нього доходи, позбавитися залежності нашої економіки від іноземного капіталу, доцільно замість інвестицій залучати іноземні кредити. Адже після їх погашення власність залишається українською.

Ми вважаємо за недоцільне здійснювати будівництво електростанцій за рахунок бюджетних асигнувань, адже в ринковій економіці держава не має займатися бізнесом. Правда, для цього спочатку потрібно відрегулювати ціновий механізм, який у нашій країні поки що залишається дещо викривленим, особливо в металургії та електроенергетиці. В ефективній ринковій економіці усі капіталовкладення повинні окуповуватися за рахунок прибутку, що надходить від реалізованих проектів.

Література

1. Про енергозбереження : Закон України від 01.07.1994 № 74/94ВР, редакція від [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=74%2F94%E2%F0>
2. Сприятливий інвестиційний клімат країни — запорука залучення іноземних інвестицій / А. Бутняров // Ринок цінних паперів. — 2008. — №3—4. — С. 29—32.
3. Дзяна Г. Теоретичні основи державної політики у сфері енергозбереження / Г. Дзяна, Р. Дзяний // Ефективність державного управління. — 2010. — № 23. — С. 72—79.
4. Сазанова В. В., Чернишова Л. О. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні / Л. О. Чернишова, В. В. Сазанова // Бізнес Інформ. — 2013. — № 2. — С. 87—90.
5. Сімонова М. В. Оцінка інвестиційної привабливості України на основі аналізу методик, розроблених провідними міжнародними організаціями / М. В. Сімонова. — Вісник Житомирського державного технологічного університету. — 2012. — № 1 (59). — С. 283—287.

6. Суходоля О. М. Енергоефективність економіки в контексті національної безпеки: методологія дослідження та механізми реалізації : монографія / О. М. Суходоля. — К. : НАДУ, 2006. — 424 с.
7. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України / В. А. Худавердієва // Фінанси України. — 2010. — №6. — С. 62—71.
8. Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

References

1. Energy saving, *Law of Ukraine of 01.07.1994*, Accessed at: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=74%2F94%E2%F0>
2. A. Butnjarov. Sprijatlivij investicijnij Klimat Krainy-»Zaporuka zaluchennja inozemnih investicij.» *Rinok Cinnih Paperiv.*, № 3-4 (2008): 29—32.
3. Dzyana G., Dzyaniy, R. (2010), Theoretical basis of public policy in the field of energy saving, *The effectiveness of Public Administration*, (2010), no. pp. 72—79.
4. Sazanova V. V., Chernishova L. O., *Osoblivosti Zaluchennja ta Stimuljuvannja inozemnogo investuvannja v Ukrainy.*» *Biznes Inform.*, 2nd ser. (2013): 87—90.
5. Simonova M. V. *Ocinka investicijnoї privablivosti Ukrainy na osnovi analizu metodik, rozroblenih providnimi mizhnarodnimi organizacijami.*» *Visnik Žhitomir'skogo Derzhavnogo Tehnologichnogo Universitetu 1*, no. 59 (2012): 283-287.
6. Syhodolya O. M., *Energy efficiency in the context of national security: research methodology and implementation mechanisms*, Kiev: NASU, (2006) 424 p.
7. Hudaverdieva V. A. «Strategija Zaluchennja inozemnih investicij u ekonomiku Ukrainy.» *Finansi Ukrainy.*, 6th ser. (2010): 32—71.
8. Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy [State Statistics Committee of Ukraine], Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ПРИВЛЕЧЕНИЕ ИНОСТРАННОГО КАПИТАЛА С ЦЕЛЬЮ АКТИВИЗАЦИИ ПРОЦЕССОВ КРЕДИТОВАНИЯ ЭНЕРГОСБЕРЕЖЕНИЯ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Б. В. Гаприндашвили, магистр, аспирант кафедры банковского дела, ДВНЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»

Аннотация: В статье проведен анализ состояния и проблем привлечения иностранного капитала в экономику Украины с целью активизации кредитования энергосберегающих проектов. Промышленность является одной из ключевых отраслей народного хозяйства. Самая острая проблема отрасли высокая энергоемкость продукции. Внедрение современных технологий энергосбережения позволит снизить энергозатраты, повысить конкурентоспособность и как результат обеспечить экономическую безопасность государства. На основе статистической информации проанализирована динамика привлечения иностранных инвестиций, их структуру по источникам поступлений и местом вложения. Выявлен ряд основных про-

блем, препятствующих эффективному привлечению иностранных инвестиций и их зависимость от различных факторов.

Ключевые слова: иностранный капитал, инвестиционный климат, инвестиции, кредит, энергосбережение, промышленность.

ATTRACTING FOREIGN CAPITAL TO ENHANCE THE PROCESS OF CREDITING OF ENERGY SAVING IN INDUSTRY

B. Hapryndashvili, Masters, Postgraduate
Department of Banking, SHEE «Kyiv
National Economic University»

Abstract. The period of independence of our state characterized by the degradation of energy used in the industry: significantly increased dependence on imported fuel, without making adequate alternative batteries and related new technology is reducing competitiveness retirement active part of fixed assets ahead of its arrival, due to insolvency chronic lack of working capital. The main reason for this result of transformation processes in the economy should include thorough research and methodological changes that have been started without foreign investment of the reproductive process and identifying sources of pleasure, without formation of an adequate financial mechanism. In the article the analysis of a condition and problems of bringing in of the foreign capital in economy of Ukraine for the purpose of activation of crediting of the energy keeping projects is carried out. The industry is one of the key sectors of the economy. The most acute problem of the industry of high energy intensity products. The introduction of modern energy-saving technologies will allow to reduce energy consumption, increase competitiveness and as a result to ensure the economic security of the state. On the basis of statistical information the dynamics of bringing in of foreign investments, their structure on sources of arrival and a place of an investment is analyzed. A set of the main problems which interfere with effective bringing in of foreign investments and their dependence on different factors is educed.

Keywords: foreign capital, investment climate, investments, credit, energy saving, industry.

Стаття надійшла до редакції 23.04.2016